Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΡΑΒΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΙΒ' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Λ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23α
1939

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΡΑΒΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΙΒ' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Λ. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23α
1939

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΡΑΒΔΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Εἰς τὸν Β′ τόμον τῶν «Θρᾳκικῶν» (σελ. 7 κ. ἑ.) ἐδημοσίευσα τὸ ἐπίχρυσον ἀργυροῦν Ἀρτοφόριον τῆς Μητροπολιτικῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως μετὰ τῆς ἐμμέτρου ἐπιγραφῆς τοῦ Μητροπολίτου Νεοφύτου (1669), τὸ κατατεθειμένον εἰς τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον ἐκ τῶν κειμηλίων τῶν ἐκ Θράκης προσφύγων.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν θρᾳκικῶν κειμηλίων τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου δημοσιεύω νῦν τὴν Ποιμαντικὴν ῥάβδον τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου, τὴν κατέχουσαν ἐξαιρετικὴν θέσιν ἐν τῇ [illegible] τῶν Ποιμαντικῶν ῥάβδων τοῦ Μουσείου.

Ὡς διακρίνεται εἰς τὴν εἰκ. 1 ἡ πολυτίμος αὕτη Ποιμαντικὴ ῥάβδος (ὕψους 1,60 μ.) ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τεμαχίων συνδεδεμένων διὰ τεσσάρων μεγάλων ᾠοειδῶν κόμβων καὶ πέντε μικρῶν στρογγύλων, ἀπολήγει δὲ ἄνω εἰς τὴν «ἀσπίδα», τὴν ἔχουσαν τὴν μορφὴν διδύμων ὄφεων, κατὰ μίμησιν τοῦ χαλκοῦ ὄφεως, ὃν ὕψωσεν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ (εἰκ. 2).

Ὁ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἄνωθεν τῶν ὄφεων σταυρὸς ἐλλείπει.

Ἡ ποιμαντικὴ αὕτη ῥάβδος εἶνε πολυτιμοτάτη καὶ ἕνεκα τῶν ἐσμαλτωμένων ἁγιογραφικῶν συνθέσεων καὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἕνεκα τῶν πολυτίμων λίθων δι' ὧν πληροῦται ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς.

Εἰς τὸν κάτω τῆς ἀσπίδος δακτύλιον εἶνε ἐπικεκολλημένα ἐπὶ πρασίνου σμάλτου μετ' ἀνθέων τέσσαρα ἐγκόλπια: τοῦ Χριστοῦ εἰς τύπον Παντοκράτορος, τῆς Θεοτόκου μετὰ τοῦ βρέφους εἰς τύπον Πλατυτέρας, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὁλοσώμων κρατούντων Εὐαγγέλια, καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, προφανῶς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὁμοίως ὁλοσώμου καὶ κρατοῦντος διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ Εὐαγγέλιον ἔχοντος δὲ τὴν δεξιὰν εἰς στάσιν κηρύγματος (βλ. εἰκ. 1 καὶ 2).

Οἱ μεταξὺ τῶν δακτυλίων ᾠοειδεῖς κόμβοι κοσμοῦνται διὰ κλαδίσκων καὶ ἀνθέων ἐσμαλτωμένων εἰς χρυσοῦν βάθος, οἱ δὲ στρογγύλοι ἔχουν κυανοῦν βάθος μὲ λεπτὰ χρυσᾶ σχέδια ἐκ χρυσῶν πετάλων εἰς σχῆμα ζὶκ-ζάκ. Ἀμφότεροι κοσμοῦνται διὰ ρουβινίων.

Τὰ δέκα τεμάχια τῆς ῥάβδου διαιροῦνται ἕκαστον εἰς πέντε ἕως ἑπτὰ σειρὰς (πλὴν τοῦ κάτω τοῦ ἔχοντος 11 σειρὰς) συγκρατουμένας διὰ δακτυλίων ἐκ κυανοῦ σμάλτου καὶ πληροῦνται διὰ μικρῶν ὀρθογωνίων

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Εικ. 1. Ποιμαντική ράβδος τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου.

πλακιδίων ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, κοσμουμένων μὲ ρουβίνια καὶ εἰς τὰς γωνίας μὲ τέσσαρα ὅμοια μικρά.

Οἱ δίδυμοι πτερωτοὶ ὄφεις τῆς «ἀσπίδος» ἔχουν καλλιτεχνικὴν διάταξιν, τὰ πτερὰ κοσμοῦν ἀνὰ πέντε σειραὶ ρουβινίων, τὸ σῶμα τῶν ὄφεων εἶνε ἐκ πρασίνου σμάλτου, τὰ κάτω δὲ μέρη ἔχουν εἶδος φοινικοειδοῦς κοσμήματος, μὲ ὀκτὼ φύλλα κοσμούμενα διὰ τριῶν ἕως τεσσάρων ρουβινίων.

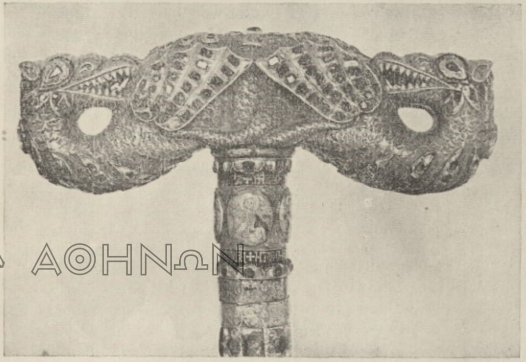

Εἰκὼν 2. Ἡ «ἀσπὶς» τῆς ράβδου τῆς εἰκ. 1.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Εἰς τὰς κάτωθεν τέλος τῆς ἀσπίδος ταινίας εἰς δύο σειρὰς ἀναγράφονται αἱ ἑξῆς ἐπιγραφαί. Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἀναγινώσκεται:

ΙΕΡΑ † ΡΑΒΔΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Εἰς τὴν κάτω:

Η (ἣ) ΤΩΝ ΜΕΝ ΟΜΜΑΤΑ ΘΕΛΓΕΙ-ΤΟΥΣ ΔΕ ΥΠΝΟΥΝΤΑΣ ΕΓΕΙΡΕΙ

Ἡ πρώτη ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ τὸν κάτοχον τῆς ράβδου, ὅστις εἶνε ὁ αὐτὸς μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος, ὅστις, ὡς εἴδομεν (εἰς «Θρᾳκικά», Β΄. 7 κ. ἑ.), ἐπεσκεύασε καὶ τὸ δημοσιευθὲν Ἀρτοφόριον.

***

Ὁ Ἀδριανουπόλεως Νεόφυτος (1653–1658), ἀναδειχθεὶς κατὰ τὰ

τέλη τοῦ βίου του εἰς Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὡς Νεόφυτος Δ΄, πατριαρχεύσας μόλις τρεῖς μῆνας καὶ ὀκτὼ ἡμέρας (27 Νοεμβρίου 1688—7 Μαρτίου 1689) (βλ. «Ὀρθοδοξίαν» Ι΄ 1935, σελ. 357—359), ἦτο φαίνεται ἐξέχουσα φυσιογνωμία, ἣν οἱ σύγχρονοί του παρέδωκαν εἰς ἡμᾶς ἠμαυρωμένην ἕνεκα προσωπικῶν λόγων. Ὁ Μ. Γεδεὼν (Πατριαρχ. Πίνακες, Κων]πολις, 1884 σελ. 608 κέ.) ὁρίζει τὴν πατριαρχείαν αὐτοῦ πεντάμηνον, δὲν ἀναγράφει δὲ λεπτομερείας περὶ αὐτῆς εἰμὴ πρᾶξιν δι' ἧς κηρύττεται σταυροπηγιακὴ ἡ ἐν Ἰωαννίνοις μονὴ τῶν Πατέρων. Ὁ Μητροπολίτης Γερμανὸς (ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ» ἔ. ἀ.) ὁρίζει ἐξ ἐγγράφων τὴν πατριαρχείαν τοῦ Νεοφύτου τρίμηνον καὶ προσάγει μαρτυρίας ἐκ καταλόγου τοῦ ἀνωνύμου, δι' ὧν χαρακτηρίζεται (ὑπὸ τῶν δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων ἀρχιερέων) ὡς τυραννικός, ὡς σπαταλῶν τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ ὀρέξεις του κ. ἄ.

Ὡς Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως ὁ Νεόφυτος διετήρει ἀλληλογραφίαν μετὰ Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων, ἡγεμόνων καὶ Αὐτοκρατόρων (βλ. Κ. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθήκη, Βενετία, 1872, τόμ. Γ΄, σ. 515 κ. ἑ.). Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας Ἀλέξιος Μιχαήλοβιτς (1645—1676) προσφωνεῖ αὐτὸν «λογιώτατον» εἰς ἐπιστολήν του ἀποστελλομένην πρὸς τὸν Νεόφυτον τῷ 1665, οὕτω δὲ προσφωνεῖται ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων: Νεκταρίου (1661) καὶ Δοσιθέου (1665), τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἰωαννικίου (1657) καὶ ἄλλων λογίων Ἑλλήνων. Ἀφ' ἑτέρου γνωρίζομεν ὅτι ἐξ ἰδίων ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἁγιογράφησιν τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως, τὰ δὲ σωζόμενα κειμήλια τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως ἀναδεικνύουν αὐτὸν διακεκριμένον ἱεράρχην, φίλον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Κατὰ τὸν Μητροπολίτην Σάρδεων (ἐν «Ὀρθοδοξίᾳ» ἔ. ἀ. σ. 359) ἐτάφη εἰς Κωνσταντινούπολιν («ὑποτίθεται ὅτι ὁ Νεόφυτος, ἐφησύχαζεν ἔκτοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὅτι μετ' οὐ πολύ, ὡς γεγηρακὼς ἤδη καὶ πάσχων ἐκ παραλυσίας, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν αὐτῇ»).

Τὰ «Θρᾳκικὰ» θὰ προσέφερον μεγάλην ὑπηρεσίαν ἂν ἐφρόντιζον νὰ δημοσιευθῇ ἡ ἀλληλογραφία αὕτη, ἥτις θὰ διεφώτιζεν ἡμᾶς περὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως.

Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ